

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Summula Casuum Conscientiæ

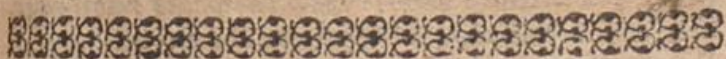
In Qva Agitur De Præceptis Ecclesiæ, De Officio Confessarii, Ac De
Censuris

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ Agrippinæ, 1652

Capvt IV. De quarto Ecclesiæ præcepto, Quo iubemur certis anni diebus
ieiunare.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41572

CAPVT IV.
DE IV. ECCLESIAE
PRÆCEPTO.

QVO IVBEMVR CERTIS
anni diebus ieiunare.

ARTICVLVS I.

Quid intelligatur nomine ieiunij.

RESPONDEO ieiunium, etsi interdū
moraliter sumatur abstinentia à
peccatis, significare propriè absti-
nentiam a cibis; Sicque esse in tri-
plici differentia: aliud enim est ie-
iunium naturæ, aliud virtutis, aliud
Ecclesiasticum; de quo præsertim

hic agendum est.

Ieiunium naturæ dicit omnimodam abstinentiam
à cibo & potu, quale seruandum est ex præcepto Ec-
clesiæ, ante communionem, nisi in articulo mortis,
vt supra dictum est.

Quæret hic aliquis, an iure naturæ prohibitum sit
vesci carnibus humanis, etiam in extrema necessita-
te. Nonnulli affirmant, verum probabilius aliis vi-
detur id non esse per se illicitum, adeoque cum non
peccare, qui carens quocunque alio cibo, carnibus
hominis occisi vescitur. Quia ius naturale conser-
uandæ propriæ vitæ, talem esum honestare videtur:
vnde multo magis licitum est in necessitate, vti car-
nibus hominis occisi, per modum medicinæ.

Verum non licet aliquem occidere eo fine, vt quis
alio cibo carens, eius carnibus vescatur. Imò proba-
bile

bile est neminem teneri vesci carnibus hominisocii, etsi omni alio cibo careat, sed quemlibet posse licite mortem suam permittere, ne cogatur facere quod horrorem non exiguum inducit, & speciem aliquam inhumanitatis præ se ferre videtur.

Ieiunium virtutis dicit abstinentiam à cibo & potu, iuxta regulas temperantiæ; ita ut tale ieiunium frangat, qui spectata propria complexione, plus cibi aut potus sumit, quam sit necessarium ad corporis valetudinem debite tuendam.

Vndenotabiliter excedere regulas temperantiæ, cibis se ingurgitando, est per se loquendo peccatum mortale, quod non parum augetur ex omni nocumento inde oriri solito. Et similiter sponte se inebriare, videtur ex se & secluso quocumque damno alio, aut periculo, peccatum mortale; cum eiusmodi excessus rectæ rationi grauitur repugnet.

Quod intelligendum de perfecta ebrietate, qua scilicet quis ex nimio potu rationis usu omnino priuatur: non de imperfecta, quæ facit hominem paulo hilariorem, illiusque phantasiam aliquantulum perturbat: ista enim ex se est tantum venialis.

Sunt qui dicunt, ebrietatem quæ propter sanitatem corporis, medicorum consilio procuratur, non esse peccatum mortale: quia in ea circumstantia ebrietas non est mala intrinsecè, nec est porus immoderatus. Verum alij cautiùs loquentes aiunt, non esse licitum procurare ebrietatem, posse tamen suauitatis causa potum alias immoderatum sumi, etsi eo præuideatur sequutura ebrietas: sic enim non intenditur ebrietas, sed tantum ex causa rationabili permittitur. Ad eum modum quo nunquam licet procurare, vel intendere pollutionem: licet tamen eam interdum ex causa honesta permittere; seu aliquid facere ex quo præuideatur sequutura.

Qui sponte se inebriat, præuidens se in ebrietate aliquè grauitur vulneraturum, aut occisurum, peccat mortaliter, non tantum quia se inebriat, sed etiam

tiam quia habet voluntatem virtualem, seu implicitam laedendi, vel occidendi. Vnde per se loquendo, duplex peccatum mortale se inebriando committit, etsi forte malum prauisum ex ebrietate non sequatur.

Ieiunium Ecclesiasticum est abstinencia à quibusdam cibis, iuxta praescriptum Ecclesiae, vel receptam consuetudinem. Dico à quibusdam cibis, nam ex communi sententia, hoc ieiunio non est indicta abstinencia à vino, vel alio potu, vt sic.

Ad ieiunium Ecclesiasticum tria requiruntur, nempe, vt certis cibis absteineatur, vt vnica tantum sumatur refectio, vtque ad sumendam refectioem hora competens seruetur: de quibus omnibus sigillatim agendum est.

A R T I C V L V S I I

Quibus cibis abstinendum sit tempore ieiunij Ecclesiastici.

RESPONDEO I. non modo in Quadragesima, sed etiam aliis diebus ieiunij ab Ecclesia statutis, abstinendum esse à carnibus, vt satis vel ex communi fidelium praxi perspicuum est.

Imo in Sabbatis, & feriis sextis totius anni abstinendum est à carnibus. Quando tamen Natale Domini in aliquam ex iis diebus incidit, non fit abstinencia à carnibus. Et in quibusdam Prouinciis Galliciae, à Natiuitate Domini vsque ad Purificationem Beatæ Virginis, licet diebus Sabbati carnes comedere.

In nonnullis verò locis Hispaniæ, animalium capita, pedes, iecur, pulmones, & intestina comedi solent singulis totius anni Sabbatis, iis exceptis quæ in Quadragesima, quatuor Temporibus, & in Peruigiliis Sanctorum quibus ieiunandum est, contingunt.

Cum

Cum hoc ieiunium essentialiter includat ab-
 stinentiam à carnibus, ille non tenetur ieiunare, ex
 probabiliori sententia, qui à superiore obtinet fa-
 cultatem comedendi carnes in die ieiunii. Quod ve-
 rius existimo, non modo si eam dispensationem ob-
 tineat pro presenti infirmitate, sed etiam si ad futu-
 ram cauendam, qualiter Regibus dari solet, etsi be-
 ne valeant. Vnde à fortiori potest sic dispensatus, co-
 medere oua, & lacticia.

Non soluunt ieiunium nec peccant coqui, infir-
 marij, & similiter qui carnes prægustant, antequam
 Dominis, vel infirmis eas ministrant; quia parum
 pro nihilo reputatur

Respondeo 2. diebus ieiunij Quadragesimalis ab-
 stinendum etiam esse ab ouis, & lacticiis; qua tamen
 in re locorum consuetudo spectanda est. Porro quod
 dicunt aliqui, non esse obligationem nisi sub venia-
 li, abstinenti ab ouis tempore Quadragesimæ, existi-
 mo admitti non posse, scilicet in Gallia, vbi Docto-
 rum, & piorum hominum iudicio, consuetudo op-
 posita maiorem haud dubie obligationem indu-
 cit.

Adultus qui diebus ieiunio dicatis non tenetur
 ieiunare, siue defectu ætatis, siue ob legitimam dis-
 pensationem, tenetur nihilominus à carnibus, alijs-
 que cibis prohibitis abstinere. Loquor de adulto,
 nam infantibus quibus ratio nondum illuxit, oua, &
 carnes etiam in Quadragesimæ, dari possunt.

Potest seruari ieiunium tempore Quadragesimæ,
 etsi ex dispensatione oua & lacticia comedantur.
 Quare in iis dispensatus, non propterea censetur
 dispensatus à ieiunio, adeoque nec carnibus vesci,
 nec sero cœnare debet.

Quidam existimant, eum qui diebus Quadragesi-
 mæ habeat facultatem comedendi oua non habere eo
 ipso facultatem vtendi lacticiis, aut vice versa,
 quia hæc diuersa sunt. Verum cum oua, & lacticia
 ex carne originem ducant, ea videntur in iure z-
 quipa-

quiparari; adeoque dispensatus in vno, censeri potest dispensatus in alio.

Quando alicui datur facultas comedendi oua tempore prohibito, non ideo censetur ei ablata facultas comedendi etiam pisces. Vnde, quicquid dicant aliqui, potest ille in eadem refectioe, ouis simul & piscibus vesci.

Nonnulli existimant, iis quibus conceditur facultas comedendi oua, & lacticina, concessam censeri ex consequenti facultatem comedendi faginem, seu lardum; sed quidquid sit de aliis regionibus, certè in Gallia prædictam concessionem non adeo extendendam esse, consuetudo ipsa vbique recepta satis ostendit.

Dicunt aliqui, non esse peccatum comedere in Quadragesima panes illos quos Itali Biscottos, Hispani verò Biscochos vocant, eo quod substantia ouis versa est in aliam substantiam. Verùm hæc sententia in his partibus sequenda non est, cum ex communi consuetudine, non tantum ouis in se, sed etiam aliis ex ouis confectis tempore Quadragesimæ abstineamus.

ARTICVLVS III.

Quotuplex refectio in die ieiunij sumi possit.

RESPONDEO I. vnicam tantum, vt ex vsu constat. Consuetudo tamen inualuit, vt ieiunantes sumant præterea vesperi refectiuunculam, quam collationem vocant, de qua postea.

Vsus vini extra has refectioes non frangit ieiunium Ecclesiasticum, etsi temperantiæ repugnet, quando sumitur in maiori quantitate quam par sit. Imo ne potus noceat, licet sumere per modum medicinæ, frustulum panis, vel duas ficus, aut quid simile.

Addunt communiter Authores, non esse peccatum aliquid exiguum sumere vrbانيتatis causa, vt fieri solet

fo. c. t

dum amicus amicum vitat. Verum non excusatur à peccato mortali qui in fraudem ieiunii plures eadem die inuiseret amicos, ea intentione ut à singulis inuitatus, pluries comederet.

Videtur etiam ius ex herbis confectum nullā, aut valde exiguam vim nutriendi habens, sed per modum medicina, ad temperandum nimium calorem dari solitum, sine violatione ieiunii extra refectionem sumi posse. Secus dicendum de amigdalato, similibusque potabilibus, quibus ex se magna vis reficiendi, & nutriendi competit.

Ille non peccat, qui ante absolutam refectionem, alicuius negotij causa surgit è mensa, & postea redit ut integrè reficiatur, modo intra adeo breue tempus redeat, ut idem pradium moraliter censeatur instaurari. Quod si post sufficientem refectionem surgat, animo non redeundi, & mutata intentione iterum accumbat cum iisdem conuiuis, & comedat, probabile mihi videtur eum frangere ieiunium, & peccare. Quia cum prandium completum fuerit, sequens comestio non potest integrare vnā refectionem cum illo, adeoque est illicita.

Qui per secundam comestionem illicitam ieiunium violat, tunc quidem per se loquendo peccat mortaliter, non tamen postea ex communiore sententia, contra præceptum ieiunii peccat, etsi iterum, & sapius comedat, esto contra temperantiam peccet. Quia ieiunium semel violatum amplius seruari non potest.

Neque propterea inde colligas, eum non committere nisi vnū peccatum mortale, qui pluries in die prohibito carnes comedit. Siquidem præceptum negatiuum non comedendi carnes est absolutum, & obligat pro omnibus partibus talis diei, adeoque violatum pro vna hora, seruari potest, & seruandum est pro alia.

Respondeo 2. ex recepta apud omnes Catholicos consuetudinè, diebus ieiunii refectionem circa

Vespe

Vesperam licitè sumi posse. Est autem non exigua difficultas, in assignanda cibi quantitate, quæ in collatione sumi potest, qua in re melior regula assignari nequit, quam recepta inter viros doctos & timoratos cuiusque loci consuetudo, hanc enim quisque sine scrupulo sequi potest. Quod si interdum de ea sufficienter non constat, cum vrget præceptum ieiunij, moneo eorum sententiam valde mihi probabilem videri, qui præter tres, vel quatuor vncias parem ex herbis, & fructibus quantitatem licitè sumi posse existimant.

Alia difficultas est, an sicut in refectiuncula serotina interdicitur ciborum quantitas, ita eorum qualitas prohibeatur, etsi cibi ipsi in prandio sumi possint.

Respondent aliqui non ita strictè prohiberi ciborum qualitatem, sicut interdicitur quantitas: vnde quamvis fateantur communiore vsu receptum esse, vt in serotina refectiuncula sumatur ij tantum cibi, qui extra dies ieiunij, ante vel post prandium vsurpari solent, vt sunt poma, nuces, &c. aiunt tamen licitè sumi posse pisciculum, aut exiguam partem piscis maioris, quia adhuc substantia ieiunij subsistit. Verum Authores communissimè oppositum statuunt, adeoque monent non esse vsurpandos eos cibos in refectiuncula serotina, qui potissimum ad nutriendū in prandio sumuntur, vt sunt pisces, & legumina, sed tantum herbas, & fructus arborum cum pane.

ARTICVLVS IV.

De tempore ieiunij.

CIRCA hoc nonnulla inuestigari possunt i. quibus diebus ieiunandū sit. Respondeo iis omnibus quibus ex præscripto Ecclesiæ se unari solet, vt in Quadragesima, in Feriis quatuor Temporū, & in quibusdam Vigiliis Sanctorum. Vnde vel vno ex iis diebus, sine graui causa non ieiunans, peccat mortaliter.

Ide u

Idem dico de diebus, quibus ex recepta consuetudine, ieiunium indictum est: potest enim consuetudo noua ieiunia introducere, & antiqua abrogare. Si tamen consuetudo ieiunandi aliqua die, ex sola deuotione seruetur, non est peccatum per se loquendo, contra eam agere.

Præterea si quis uouit quibusdam alijs diebus ieiunare, tenetur ille sub peccato mortali uotum suum explere. Vnde qui uotum emisit ieiunandi omnibus Ferijs sextis totius anni cogitando de Natali Domini, & cum intentione se obligandi ad ieiunandum tali die, si Feria sexta occurrat, tenetur haud dubie ipso die Natalis Domini ieiunare.

Quod si de eo die non cogitauit, & dubitat an uoluit se pro illo obligare, uotum illius explicandum est iuxta morem Ecclesiæ, quæ non solet ieiunare nec à carnibus abstinere tali die. Quare uouens non modo non tenebitur tunc ieiunare, quin poterit tanta conscientia carnes comedere.

Sed quid si uouit ieiunare die S. Bernardi, aut S. Francisci, & dies illa in Dominica contingat? Respondeo eum teneri ieiunare ipsa die Dominica, si expresse intendit ad hoc se obligare; in dubio autem teneri ieiunare præcedenti die Sabbati, iuxta morem Ecclesiæ, quæ ieiunium cadens in diem Dominicam, in Sabbatum præcedens transferre solet.

Queritur 2. à qua diei hora obligatio ieiunandi incipiat. Respondeo incipere à media nocte, & usque ad mediam noctem sequentem protendi, ut patet ex usu. Vnde qui die quo non ieiunatur, dubitans an mediam noctem audierit, carnes comedit, potest obseruare sequentis diei ieiunium. Qui uero die ieiunij dubitat, an media noctis hora pulsata fuerit, carnare non potest. Quia in hoc posteriori casu possessio stat pro ieiunio, non in priori.

Vbi tamen plura sunt horologia, non peccat contra præceptum ieiunij, qui die quo ieiunatur comedit, postquam unum horologium pulsauit mediam noctem,

noctem, etsi hora noctis de decima alibi nondum
sennerit. Quia iam probabile est diem completum
esse, adeoque præceptum ieiunij & additum am-
plius non obligare

Quia verò etiam probabile est diem completum
non esse, antequam alia horologia mediam noctem
pulsauerint, qui die quo non ieiunatur, tempore
prædicto cœnat, potest ieiunium sequentis diei ob-
seruare. Quod si utroque illo die præceptum ieiunii
urgeret, qui post auditum vnum horologium cœna-
ret, alterutrius diei ieiunium haud dubie solueret.

Quæritur 3. qua hora refectio sumi possit in die ie-
iunii. Respondeo quoad hoc seruandam esse recep-
tam locorum consuetudinem, vnde in quibusdam
locis hora competens ad soluendum ieiunium, est
meridies, in aliis verò, vt in Gallia, vsus inualuit vt
diebus ieiunii liceat prandere, statim post horam
vndecimam, vel semi hora ante meridiem.

Nonnulli existimant peccatum esse mortale, no-
tabiliter sine causa legitima, anticipare horam præ-
dictam in die ieiunii. Dicunt autem horam illam nota-
biliter anticipari, si refectio sumatur semihora ante
tempus ibi ex consuetudine seruari solitum. Verum
alii Authores non spernendi putant, nō esse nisi cul-
pam venialem, horam consuetam prandii vnica ho-
ra sine causa rationabili anteuertere. Quia non vio-
latur substantia ieiunii, sed tantum quædam illius
circumstantia, in qua olim variæ mutationes accide-
runt: vnde in ea sententia, nullum erit peccatū apud
nos hora decima, ex causa rationabili v. c. ad concio-
nandum, iter faciendum, &c. prandere.

Horam refectiois sine causa notabiliter antici-
pans, etsi peccet venialiter, non tamen ieiunium
violat, adeoque tenetur reliquo die ieiunare, ac si
hora solita pransus esset. Ex quo sequitur eum, qui
ex superiorum dispensatione habet facultatem præ-
ueniendi horam consuetam refectiois, non illico
liberum esse ab obligatione ieiunandi.

D

Ex

Excommuni sententia, non licet sine causa rationabili, collationem serotinā mane sumere, & ad vesperam prandere, & secus agens peccat venialiter. Ex causa tamen hac mutatio fieri potest, vt ob vigentia negotia, ratione itineris faciendi, &c.

Qui de ieiunio non cogitans, mane ientaculum collationi serotinae aequivalens sumpsit, tenetur ea die ieiunare, adeoque potest cenare sub vesperam.

ARTICVLVS V.

Quinam teneantur ad ieiunium.

RESPONDEO quemlibet Christianum teneri, post completum vigesimum primum annum; obseruare ieiunium ab Ecclesia indictum, nisi legitimā causā excusetur. Quanam autem causā à ieiunio excusetur, articulo sequenti diceretur.

Queri hic potest 1. an peregrinus teneatur seruare ieiunium speciale loci per quem transit. Respondeo 1. si agatur de vagis, qui nullibi certum habent domicilium, eos teneri per se loquendo, obseruare ieiunium speciale loci, in quo pro tempore degunt; quia aliās nullis legibus specialibus tenerentur, quod absurdum est. *Dico* per se loquendo, nam ratione indigentia, vagi vt plurimum ieiunare non tenentur.

Respondeo 2. viatores alibi domicilium habentes, non teneri obseruare ieiunium speciale sui oppidi, in loco vbi non viget. Ratio est, quia cum præceptum ieiunii pro tali oppido latum sit, extra illud non obligat. Et quamuis omnes oppidanos obliget, non tamen absolute, & secundum se, sed quatenus ibi commorantur.

Ex quo collige 1. te non teneri ad ieiunium tuæ parochiæ, si velis ea die transire ad aliam parochiam, in qua non ieiunatur. Si quidē præceptum ieiunii est indiuisibile, obligans pro die integro, non autem pro aliqua tantum illius parte; ita vt qui non tenetur aliqua

qua parte diei ieiunare, nō teneatur reliqua. Teneris tamen antequā exeas à carnibus abstinere, quia cū præceptum abstinendi à carnibus obliget pro singulis diei partibus tamdiu potest illud obseruare.

Collige 2. eum non peccare contra legem ieiunii, qui animo non ieiunandi transit è parochia in qua ieiunatur, ad aliam in qua non ieiunatur: Quia utitur iure suo. Transitus tamen ille nisi ex causa aliqua honestetur, videtur indicium intemperantiæ.

Respondeo 3. viatores teneri per se loquendo, ad obseruantiam ieiunii, & abstinentiæ communis, etsi in eorum patria non vigeat. Vnde non potest licitè Castellanus, transiens per Galliam intestinis animalium vesci diebus Sabbati, etiam secluso scandalo. Nec licet ciui Mediolanensi, quatuor primis diebus Quadragesimæ Lutetiæ, vel Romæ carnes comedere.

Respondeo 4. ex probabiliore sententia, peregrinum transeuntem per locum in quo ieiunatur, ibique tota die ieiunii manentem, teneri per se loquendo ad tale ieiunium, etsi in illius patria non seruetur. Probat, nam cū omnium consensu, teneatur peregrinus ad leges speciales illius loci, quæ bonum temporale spectant; nulla ratio est cur eximatur à legibus eiusdem loci ad bonum spirituale ordinatis, qualis est lex ieiunii, audiendi sacri &c. Eo vel maxime, quia alias simul exemptus esset à legibus specialibus suæ patriæ, & loci per quem transit; quod absurdum videtur.

Quæritur 2. an ieiunium inductam per solam consuetudinem laicorum, obliget clericos, aut vice versa. Responsio communis est negatiua, quia diuersi sunt abstinentiæ modi, inter hos duos hominum status. Quare sicut vnus consuetudo alium à ieiunio non absoluit, ita nec ad ieiunium ligat, per se loquendo, & secluso scandalo.

Quod si ieiunium communi omnium personarum consuetudine alicubi inductum sit, tenentur omnes

nes tam clerici, quàm laici ibi commorantes illud obseruare: & idem die de Regularibus, qui Monasteria ibidem constituta habitant. Quos tamen communis sententia à ieiuniis, specialiter ab Episcopo indictis, citra scandalum, absoluit. Et si non à festis, vel interdictis: eo quòd ex iure ad hæc obligantur.

ARTICVLVS VI.

Quinam excusentur à Præcepto ieiunii.

RESPONDEO innumeras personas excusari. In primis excusantur *adolescentes*, qui nondum vigesimum primum ætatis annum expleuerunt, vt satisvisus ostendit. Quod ita intellige, vt ante illam ætatem ne quidem semel teneantur, ex vi huius præcepti, ieiunare.

Optimum tamen consilium est, eos ad ieiunia paulatim assuefacere, quantum sine graui incommodo fieri potest, ne cum primum, præceptum, urgebit, ob insolitam difficultatem ieiunare detrectent. Imò confessarii iis quos vident carnalibus vitiis deditos, aliqua ieiunia meritò imponere possunt, modò inde infamia, aut scandalum non sequatur.

Quod diximus generatim de adolescentibus, eos scilicet non teneri sub peccato, ad ieiunia Ecclesiastica, extendi debet ad Religiosos, qui vigesimum primum ætatis annum nõdum expleuerunt: ii enim eodem priuilegio gaudent, etsi ad ieiunia suæ Religionis teneantur, eo quòd sponte ad illa se obligarunt.

Et si adulti non teneantur ante vigesimum primum ætatis annum expletum ieiunare, tenentur tamen diebus ieiunio dicatis à carnibus, aliisque cibis prohibitis abstinere. Loquor de adultis, nam infantibus, quibus ratio nondum illuxit, oua & carnes, etiam in quadragesima, secluso scandalo dari possunt; cum legibus Ecclesiæ nondum adstringantur.

Ex-

Excusantur etiam à ieiunio *senes*, & si aliqua sit varietas in determinanda ætate, qua ab hoc præcepto liberari incipiunt, cum aliqui annum sexagesimum, alii septuagesimum assignent. Dicendum tamen videtur. 1. ordinariè senes expleto anno sexagesimo non obligari ad ieiunium, ob notabilem naturæ defectum ad interitum vergentis. 2. posse interdum contingere, ut quis in ea ætate sit valde robustus & vegetus, possitque sine graui incommodo ieiunare, adeoque illum qui sic affectus est, adhuc præcepto ieiunii obligari. Verum addo hac in re non esse scrupulosius agendum, & in dubio humanæ fauendum imbecillitati, fœminasque ut plurimum citius quam viros à ieiunio excusandas.

Præterea excusantur à ieiunio *agroti, ac infirmi, & debiles*, dolore capitis aut stomachi laborantes, alique qui sine graui valetudinis incommodo, ieiunare non possunt. Vnde existimo eum à ieiunio excusari, qui nisi multum ad vesperam comedat, somnum necessarium capere nequit, aut qui ob inediam notabiliter debilitatur. In dubio autem an nocumentum ex ieiunio ortum sit notabile, oportet medicum, aut Superiorem consulere, eorumque iudicio stare. Quo loco aduerte, eum qui ob infirmitatem non potest ieiunare tota quadragesima, teneri ieiunare aliquot diebus qualibet hebdomada, si potest sine graui incommodo.

Fœminas grāuidas, & lactantes à ieiunio excusari, quando ex ieiunio periculum proli certò imminet, nimis perspicuum est. Imò eo casu ieiunare esset per se loquendo peccatum mortale. Quod si adeo sunt robustæ, ut vnica refectione possint sibi, & proli sufficienter prouidere, tunc multi putant eas teneri ad ieiunium. Verum quidquid sit de speculatione, existimo sententiam illam in praxi sequendam non esse.

Quidam Neotericus affirmat fœminam grāuidā, qua graues carnis tentationes patitur, teneri ieiunare.

nare, si aliter quàm ieiunando, eiusmodi tentationes superare non potest, licet aperte videat prolem perituram, aut notabile detrimentum inde passuram: quia iuxta charitatis ordinem, tenemur salutem nostram spiritualem præferre salutem corporali alterius. Verùm hæc opinio merito reiicitur, cum alia sint remedia præter ieiunium, ad vincendas carnis tentationes; & aliunde proles vterò inclusa non possit de salute corporea periclitari, quin simulatema periculum subeat.

Multi docent excusari rursus *coniugatos*, qui si ieiunent, fiunt impotentes ad reddendum debitum, quia obligatio reddendi debiti maior est quàm ieiunandi. Item *uxores* quæ ieiunando deformes efficiuntur, adeo ut à maritis minus diligantur; & nondum nuptas quæ ieiunare non possunt, sine iactura pulchritudinis. Quia pia Mater Ecclesia non intendit, ut præceptum ieiunii seruetur cur tanto incommodo.

Cauendum tamen ne quis hac doctrina abutatur in fraudem ieiunii; non enim prædicta incommoda sequi solent, nisi ex diuturno ieiunio: quare non impediunt quin aliquoties, prudentis arbitrio, ieiunandum sit.

Non puto sufficere ad excusandam foeminam à ieiunio; præceptum mariti, nisi coniunctum sit cum minis, aut graues discordiæ inter eos timeantur, si foemina ieiunet. Non enim æquum est, ut secluso quocunque graui damno, præceptum hominis Ecclesie præcepto anteponatur. At ubi graue damnum instat, Ecclesia non intendit ut suum præceptum obliget. Si tamen vir in contemptum Ecclesie id præciperet, nequaquam ei obediendum esset. Quia id vergeret in contemptum ipsius Christi, cuius honor propriæ vitæ præferri debet.

Excusantur etiam à ieiunio, *artifices* omnes qui artem valde laboriosam exercent, ut fabri ferrarii, agricolæ, & similes. Non autem alii quorum labor est exiguus,

exiguus, vt factores, barbitonfores, &c. Et si aliqui generat in omnes operarios excusent.

Artifices illi qui à ieiunio excusantur, quando laborant, et si aliquo ieiunii die non laborent, non debent tunc cogi ad ieiunium; quin potius ratio postulat, vt sapius comedendo vires ex precedenti labore debilitatas, reficiant, & ad sequentem laborem componant.

Excusantur quoque à ieiunio, qui longum iter pedibus conficiunt: vocatur autem longum iter, quod ex 12. aut 15. milliariis Italicis constat, quibus respondent sex, aut septem leuca Gallicae communes. Non tamen excusantur qui equo iter faciunt; quod intelligendum puto communiter, quia interdum spectata itineris longitudine, locorum asperitate, Cœli inclementia, viatoris complexione, & similibus circumstantiis, itineratio adeo difficilis redditur vt à præcepto ieiunii excuset.

Opera etiam pietatis interdum à ieiunio excusant, vt dum quis concionando, docendo, libros scribendo infirmis curando, Sacramenta administrando &c. notabiliter defatigatur: adeo vt non possit eiusmodi opera debite exercere, si ieiunet.

Denique à ieiunio excusantur pauperes, qui hora prandii carent cibis ad integram refectionem necessariis. Illi enim sapius in die comedere possunt. Imò & interdum à carnibus abstinere non tenentur, defectu aliorum ciborum, quibus sufficienter sustentari possint.

ARTICVLVS VII.

Quinam à præcepto ieiunii dispensare possint.

RESPONDEO I. Summum Pontificem posse aliquē valide dispensare à præcepto ieiunii, etiam nulla rationabili causa intercedente. Quia cum sit præceptum iuris positiui humani, potest summus

D 4

Ponti-

Pontifex in eo, sine causa validè dispensare, quam non licitè.

Respondeo 2. Episcopum non posse sine causa rationabili, suum subditum validè dispensare in communi lege ieiunii; eo quod tale ieiunium per sedem Apostolicam inductum est, in quam Episcopus non habet auctoritatem. Vnde sic dispensatus non est per se loquendo, liber ab obligatione ieiunandi; adeoque peccat mortaliter non ieiunando, nisi bona fide excusetur.

Respondeo 3. quando causa non ieiunandi est perspicua, præceptum ieiunii non obligare, ac proinde tunc non esse necessariam dispensationem. Quando verò est dubia, ad eundem esse Superiorem; nempe Episcopum, vel eius Vicarium Generalem, aut si illi commodè adiri non possunt, propriam Parochum qui non ex iure, sed ex consuetudine, in eo casu validè, & licitè cum aliquo dispensare potest.

Respondeo 4. quando causa dispensandi est dubia, Superiorem posse, & debere dispensationem absolute concedere, non autem rem in conscientiam subditi relinquere, ut à plerisque Superioribus scrupulosius fieri solet; qui hoc dispensandi modo subditos peccandi periculo manifestè exponunt. Et quod circa ieiunium observamus, ad horas canonicas, aliæque præcepta Ecclesiastica applicari debet.

Respondeo 5. posse interdum ex graui causa, transferri ieiunium Ecclesiasticum in aliam diem, auctoritate Episcopi. Vnde quando dies S. Mathiæ contingit in prima die quadragesimæ aut die præcedenti, congruum est ut illius ieiunium transferatur in diem Sabbati præcedentem, ut ea ratione materia peccandi multis subtrahatur.

ARTICVLVS. VIII.

Quandonam peccent cooperatores ad violationem ieiunii.

QUÆRITVR I. an peccet famulus, parans cibos prohibitos Domino, ieiunium, sine causa legitima, violare volenti. Responſio communis eſt non peccare, quia munus ſuum exequitur, ad quod aliàs ex contractu tenetur, nec poteſt ſine damno tale quid recuſare.

Quæritur 2. an peccet mortaliter pater familias cibos ad cœnandum, ſiue cauſa distribuens filiis, & famulis quo die ieiunare tenentur. Reſpondeo affirmatiuè, quia ſic directè eos inducit ipſo facto ad violationem ieiunii. de die ſi eos compellat ad laborem minime tunc neceſſarium, qui cum obſervatione ieiunii ſtare nequit. Item ſi iis denegat alimenta, ad vitam ſuſtentandam, & ieiunium ſeruandum neceſſaria.

Dixi, ſine cauſa, nã ſi ex ſubtractione cœnæ; filii, vel famuli occaſionem probabiliter eſſent ſumpturi furandi, aut negotia Domini negligenter, vel infideliter tractandi, exiſtimo in eo caſu minimè peccatum patrem familias, qui ad cauendum tale damnum, cibos ad cœnandum neceſſarios iis ſuppeditaret.

Quæritur 3. an peccent caupones præparando cœnam iis, quos probè norunt à ieiunio exemptos non eſſe. Reſpondeo affirmatiuè, quia cooperantur eorū peccato, quod tamen ex lege charitatis tenentur impedire, ſi commodè poſſunt. Nec refert quòd ſi recuſent, petentes alibi cœnaturi ſunt, non enim debent peccato cooperari, vt aliud peccatum impediant. At in dubio, an cibos petentes excuſentur à ieiunio, bona fide porrigere poſſunt.

Quæritur 4. an qui in die ieiunii ſufficientem habet cauſam cœnandi, peccet mortaliter, ſi amicum

D s

à præ-

à præcepto ieiunii minimè immunem, inuitet ad secum cœnandum. Respondeo affirmatiuè, quia cum moraliter impellit ad violationem præcepti, & consequenter ad peccatum mortale.

Quod verum puto, etsi alter cœnare recuset, quia quantum est ex se, cum impellit ad violationem ieiunii. Item etsi inuitatus esset alibi cœnaturus, nisi ibi inuitaretur: quia eo non obstante, inuitans verè est causa impellens ad ponendum actum illicitum, nempe ad cœnandum die prohibito. Quare sicut non licet inuitare ad fornicandum hic, eum qui alioqui esset alibi fornicaturus; ita non licet inuitare hic ad cœnam, die prohibito eum, qui seclusa tali inuitatione, aibi esset cœnaturus.

Imò si inuitatus paratus sit alibi comedere carnes, non licet eum inuitare ad comedendos pisces; sicut parato committere adulterium, non licet ex communi sententia, positiuè consulere vt fornicationem perpetret: cum inuitatio ad cœnandum tempore prohibito, & ad fornicandum, sit intrinsecè mala, & rectæ rationi repugnans.

Potest tamen contingere vt inuitans cœnando non peccet, si nempe iam ante ieiunium violauit, vt patet ex supradictis. Quare tunc eum inuitare ad cœnandum die ieiunii, non esset per se loquendo peccatum: quia hoc non esset eum inuitare ad actum malum.

(*)